

«ՍԵՎԱՆԻ Խ.ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ակտիվ ուսումնառության մեթոդները

որպես դիրքորոշման և արժեքների ձևավորման

բաղկացուցիչ մաս

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ԼԻԼԻԹ ԼԱԶԱՐՅԱՆ

ԽՈՒՄԲ/ԱՌԱՐԿԱՎ՝ ԶՈՐՐՈՐԴ, ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՍԵՎԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԴԻՐՔՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՁԱԿՎՈՐՄԱՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒՑԻՉ ՄԱՍ	4
1. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ	4
2. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԵՐԻՆ	9
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	17
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Երկար տարիներ համարվում էր, որ ուսուցչի հիմնական խնդիրն է աշակերտներին գիտելիքներ փոխանցել, ապահովել և վերահսկել նրանց յուրացումը: Ավանդական գիտելիքի պարադիգմում ուսուցման գործընթացում հիմնական շեշտը դրվում էր գիտելիքի կուտակման և միայն այնուհետև դրա գործնական կիրառման վրա, իսկ ավելի հաճախ ոչ թե իրական իրավիճակում, այլ զուտ կրթական իրավիճակում: Այսպիսով, դպրոցը դիտվում էր միայն որպես նախապատրաստություն ապագա չափահաս կյանքի համար, և ձեռք բերված գիտելիքների և հմտությունների հսկայական քանակությունը պարզապես կորցրեց պահանջարկի բացակայության պատճառով:

Չետագոտության արդիականությունը: Ներկայիս կրթության արդիականացումը, որն այժմ իրականացվում է, ենթադրում է անցում գիտելիքի վրա հիմնված պարադիգմայից իրավասությունների վրա հիմնվածի: Իրավասությունների վրա հիմնված պարադիգմում կրթությունը նպատակ ունի տիրապետել մի շարք իրավասությունների, որոնք անհրաժեշտ են անընդհատ փոփոխվող ժամանակակից հասարակության մեջ հաջող հարմարվելու համար: Սովորեցնել, թե ինչպես սովորել և ինչպես մտածել, ինչպես նպատակներ դնել և գրագետ գործել ընտրված ուղղությամբ, սա նոր դպրոցի խնդիրն է: Միաժամանակ գիտելիք ձեռք բերելը դառնում է ոչ թե ինքնանպատակ, այլ նպատակին հասնելու միջոց: Իսկ իրավասությունների ձևավորումը տեղի է ունենում գործնական գործունեության ընթացքում: Իհարկե, ուսուցման ակտիվ ձևերը վաղուց օգտագործվել են գիտելիքի պարադիգմայի շրջանակներում, բայց ավելի շուտ որպես բացառություն և հետևաբար չեն տալիս ցանկալի էֆեկտը: Դպրոցում անհրաժեշտ է համակարգված ներմուծել ուսուցման ակտիվ ձևեր:

Չետագոտական աշխատանքի **նպատակն** է ուսումնասիրել և ներկայացնել ակտիվ ուսումնառության մեթոդները որպես դիրքորոշման և արժեքների ձևավորման բաղկացուցիչ մաս:

Չետագոտական աշխատանքի նպատակի կատարումից բխում են հետևյալ **խնդիրների** լուծումը կատարումը`

- Ուսումնասիրել և ներկայացնել ակտիվ ուսուցման մեթոդները

- Ներկայացնել ակտիվ ուսուցման մեթոդների օգտագործում պատմության դասերում:

Յետազոտության կառուցվածքն ու ծավալը: Յետազոտական աշխատանքը բաղկացած է ներածական մասից, մեկ գլխից, համապատասխանաբար 2 ենթագլխից, եզրակացություններից և օգտագործված գրականության ցանկից: Ծավալը կազմում է 20 համակարգչային էջ:

ԳԼՈՒԽ 1. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԴԻՐՔՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՁԱԿՎՈՐՄԱՆ ԲԱՂԿԱՑՈՒՑԻՉ ՄԱՍ 1. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

Ժամանակակից իրողություններում անհրաժեշտ է ժամանակին համընթաց քայլել՝ չնահանջելով, քանի որ ժամանակակից հասարակության մեջ կա մեծ մրցակցություն և խիստ սահմաններ: Կյանքում ավելի մեծ նշանակություն ունեն հաղորդակցման հմտությունները, երկխոսության և քննարկումների փորձ ձեռք բերելը, ստեղծագործական գործունեությամբ զբաղվելը և իրավիճակները նմանակելու կարողությունը: Յետևաբար, դպրոցում կարևոր է օգտագործել համակարգչային-գործունեության մոտեցումը, մասնավորապես, որտեղ կրթական գործունեության մեջ առաջին տեղն է զբաղեցնում աշակերտի ակտիվ և բազմակողմանի, ճանաչողական գործունեությունը¹:

Ըստ Կ. Դ. Ուշինսկու, «սովորելը, որը զուրկ է որևէ հետաքրքրությունից և վերցված է միայն հարկադրանքով, սպանում է աշակերտի սովորելու ցանկությունը, և միայն հետաքրքրության վրա հիմնված սովորելը հնարավոր չի դարձնում ուժեղացնել աշակերտի ինքնատիրապետումը և կամքը, քանի որ ամեն ինչ սովորելու մեջ է: հետաքրքիր է, և պետք է կամքի ուժով դա ընդունել»: Կարևոր է համատեղել այս երկու հատկությունները, քանի որ դրանք լրացնում են միմյանց. առանց կամքի ուժի հետաքրքրությունը կարող է վերանալ, իսկ եթե ինչ-որ բան պարտադրես անել, ուսման մեջ որակյալ արդյունք չի լինի²:

Կարևոր է հիմք ստեղծել, որ աշակերտները ուսուցչի հետ միասին կամ ինքնուրույն կարողանան գործնականում կիրառել, քննարկել և հաստատել:

¹ Как научиться учить: производственная практика в школе: учебно-методическое пособие / Н. В. Камар-дина; КамГУ им. Витуса Беринга. — Петропавловск-Камч.: КамГУ им. Витуса Беринга, 2017. — 91 с. [37 -40];

² Агафонова С.М. Способы активизации познавательной деятельности учащихся Современное развитие экономических и правовых отношений. Образование и образовательная деятельность. 2016. № 15. С. 11-14. . - URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_29203078_41976754.pdf;

Կան երկու տեսակի մեթոդներ՝ պասիվ և ակտիվ:

Ստեղծագործորեն աշխատող ուսուցիչների շրջանում կա կարծիք, որ դա ակտիվ և ինտերակտիվ մեթոդներն են, որոնք օգնում են ակտիվացնել ուսումնական գործընթացը, զարգացնել կարողությունները, ավելի լավ յուրացնել նյութը, համապատասխանել և կատարել պետական կրթական ստանդարտի բոլոր պահանջները:

Հոգեբանական, մանկավարժական և մեթոդական գրականության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ «ակտիվ» և «ինտերակտիվ ուսուցում» հասկացությունները չունեն հստակ սահմանում և մնում են ծայրահեղ անորոշ: Գրականության մեջ ավելի հաճախ օգտագործվում են հոմանիշներ և համակցություններ՝ «դասերի ոչ ավանդական ձևեր», «ոչ ստանդարտ դաս», «ոչ ավանդական դասի տեխնոլոգիաներ», «ժամանակակից մեթոդներ»³:

Ուսուցման ինտերակտիվ և ակտիվ մեթոդների կիրառումը, առանց բացառության, բարելավում է ընդգրկված նյութի որակը, սակայն, այնուամենայնիվ, դասավանդման երկու ժամանակակից մեթոդներ ունեն նաև տարբերակիչ հատկություններ:

«Գործունեություն» [գերմաներեն] Aktiv ← լատ. act̄ivus active] եռանդուն, բուռն գործունեություն է, ինչ-որ բանի մասնակցություն, ակտիվ վիճակ:

«Ինտերակտիվություն» բառը ինտերակտիվ փոխազդեցություն; միմյանց վրա ազդել; համաձայնեցնել]։ Ինտերակտիվ - նշանակում է շփվելու կամ խոսակցության ռեժիմում գտնվելու, ինչ-որ բանի (օրինակ՝ համակարգչի) կամ ինչ-որ մեկի (անձի) հետ երկխոսելու կարողություն⁴:

Ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդները կենտրոնացած են դպրոցականների ավելի լայն փոխգործակցության վրա ոչ միայն ուսուցչի, այլև միմյանց հետ: Աշակերտների/դպրոցականների գործունեության միջոցով նպատակին հասնելն ամենակարևորն է, և ուսուցչի տեղը կրճատվում է աշակերտների այս գործունեության ուղղորդման և դասի պլանի մշակման վրա⁵:

Ուսուցման ակտիվ մեթոդները (ՈԲԱՄ) մեթոդների համակարգ են, որոնք ապահովում են աշակերտների մտավոր և գործնական գործունեության ակտիվությունն ու բազմազանությունը ուսումնական նյութի յուրացման գործընթացում: ՈԲԱՄ-ն պետք է

³ Рикунова И.В. О понятиях: активные и интерактивные методы обучения истории и обществознания. Историко-педагогические чтения. 2004. № 8. С. 384-389. URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_18941925_70030343.pdf;

⁴ Словарь иностранных слов современного русского языка. — М.: «Аделант», 2014.—800с. / [Электронный ресурс]. - URL: <http://uchitel-slovesnosti.ru/slovari/12.pdf>

⁵ Применение современных интерактивных методов обучения в вузе: практикум / Е. М. Деева. – Ульяновск: УлГТУ, 2015. – 116 с. [10 – 12]

աշակերտների մեջ առաջացնի բարդ խնդիրները ինքնուրույն հասկանալու ցանկություն՝ հիմնվելով առկա գործոնների և իրադարձությունների խորը համակարգային վերլուծության վրա, մշակել ուսումնասիրվող խնդրի օպտիմալ լուծում՝ դրա գործնական իրականացման համար:

Ուսուցիչները կառուցված են գործնական կողմնորոշման վրա, օրինակ՝ ուսուցման խաղային և ստեղծագործական բնույթով, հաղորդակցության և, անպայման, արտացոլման տեսքով. նպաստել կրթական խնդիրների և խնդիրների բազմազան (անհատական, խմբակային, կոլեկտիվ) ուսումնասիրությանը, աշակերտների և ուսուցչի ակտիվ փոխգործակցությանը, կարծիքների աշխույժ փոխանակմանը, որն ուղղված է ուսումնասիրվող թեմայի բովանդակության և դրա գործնական ձևերի ճիշտ ըմբռնմանը: օգտագործել. Ակտիվ ուսուցման մեթոդների դերը աշակերտի հոգեբանական, բարոյական և գործնական նախապատրաստումն է գործնական գործունեությանը:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդները բնութագրվում են.

- աշակերտի մտածողության հարկադիր ակտիվացում (պարտադրված գործունեություն), այսինքն՝ աշակերտը պետք է ակտիվ լինի՝ անկախ իր ցանկությունից
- ապահովել աշակերտների մշտական ներգրավվածությունը ուսումնական գործընթացում, քանի որ նրանց գործունեությունը պետք է լինի բավականին կայուն և երկարատև
- որոշումների ինքնուրույն զարգացում, աշակերտների մոտիվացիայի և հուզականության բարձր աստիճան
- աշակերտների և ուսուցիչների մշտական փոխգործակցությունը ուսումնական գործընթացի կազմակերպման երկխոսական ձևի գործընթացում⁶:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդների դասակարգման խնդիրը ենթադրում է, որ հաճախ ուսուցիչները/հետազոտողները չեն կարողանում որոշել ինտերակտիվ և ակտիվ ուսուցման մեթոդների տարբերությունը, կամ այնքան շատ դասակարգումներ կան, և յուրաքանչյուր հեղինակ ունի իր սեփականը, որ կարելի է շփոթել: Ժամանակակից մեթոդների մեծ մասը և՛ ակտիվ, և՛ ինտերակտիվ բնույթ ունեն, կամ ինտերակտիվ մեթոդները ներառված են ակտիվ մեթոդների մեջ:

Ակտիվ մեթոդների բավականին շատ դասակարգումներ կան:

Օրինակ, առավել հաճախ օգտագործվում է հետևյալ դասակարգումը.

⁶ Активные методы обучения: учеб. пособие для вузов / Б. З. Зельдович, Н. М. Сперанская. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва: Издательство Юрайт, 2019. — 201 с. — (Образовательный процесс). — Текст: непосредственный. / [Электронный ресурс]. - URL: <https://static.my-shop.ru/product/pdf/371/3707938.pdf>

- կրթական և ճանաչողական գործունեության բնույթով՝ իմիտացիոն մեթոդներ, որոնք հիմնված են մասնագիտական գործունեության իմիտացիայի վրա
- ոչ իմիտացիոն:

Ոչ իմիտացիոն ՈԻԱՄ-ները ներառում են.

- ✓ խնդրի վրա հիմնված դասախոսությունը, որտեղ աշակերտի ճանաչողության գործընթացը մոտենում է որոնման և հետազոտական գործունեությանը⁷
- ✓ գործնական առաջադրանք
- ✓ ակտիվ սեմինար
- ✓ ակտիվորեն - խմբային խորհրդակցություններ
- ✓ օլիմպիադաներ
- ✓ վիկտորինաներ
- ✓ գիտական կոնֆերանսներ
- ✓ Կլոր սեղանը ՈԻԱՄ-ն է՝ ճանաչողական գործունեության կազմակերպչական ձևերից մեկը, որը թույլ է տալիս համախմբել նախկինում ձեռք բերված գիտելիքները, լրացնել բաց թողնված տեղեկատվությունը, զարգացնել խնդիրներ լուծելու հմտություններ, ամրապնդել դիրքերը, սովորեցնել քննարկման մշակույթ⁸
- ✓ Էքսպրես հարցում
- ✓ վեճ
- ✓ ուղեղային գրոհը գիտական և գործնական խնդիրների լուծման համար նոր գաղափարների վերարտադրման լայնորեն օգտագործվող միջոց է⁹

· խմբային քննարկում է ուսուցչի ղեկավարությամբ՝ խնդիրների լայն շրջանակի քննարկում¹⁰:

⁷ Колокольникова З.У. Технология активных методов обучения в профессиональном образовании: учеб. пособие / З.У. Колокольникова, С.В. Митросенко, Т.И. Петрова. – Красноярск: Сибирский федеральный ун-т; Институт естественных и гуманитарных наук, 2007. -176 с. / [Электронный ресурс]. - URL: https://nsportal.ru/sites/default/files/2018/02/24/tehnologiya_aktivnyh_metodov_obucheniya.pdf

⁸ Колокольникова З.У. Технология активных методов обучения в профессиональном образовании: учеб. пособие / З.У. Колокольникова, С.В. Митросенко, Т.И. Петрова. – Красноярск: Сибирский федеральный ун-т; Институт естественных и гуманитарных наук, 2007. -176 с. / [Электронный ресурс]. - URL: https://nsportal.ru/sites/default/files/2018/02/24/tehnologiya_aktivnyh_metodov_obucheniya.pdf

⁹ Колокольникова З.У. Технология активных методов обучения в профессиональном образовании: учеб. пособие / З.У. Колокольникова, С.В. Митросенко, Т.И. Петрова. – Красноярск: Сибирский федеральный ун-т; Институт естественных и гуманитарных наук, 2007. -176 с. / [Электронный ресурс]. - URL: https://nsportal.ru/sites/default/files/2018/02/24/tehnologiya_aktivnyh_metodov_obucheniya.pdf

Սիմուլյացիան բաժանվում է խաղային և ոչ խաղային: Մեթոդները, որոնց իրականացման ընթացքում աշակերտները պետք է որոշակի դերեր կատարեն, դասակարգվում են որպես խաղային.

- խաղերը ընտրության և որոշումների կայացման իրավիճակի ստեղծումն է, որտեղ վերարտադրվում են իրականին մոտ պայմանները

- դերային խաղ (այս մեթոդն ամենաարդյունավետն է այնպիսի անհատական, բավականին բարդ կառավարչական և տնտեսական խնդիրների լուծման համար, որոնց օպտիմալ լուծումը հնարավոր չէ հասնել պաշտոնական մեթոդներով)

- Խաղի ձևավորումը ՈԲԱՄ-ն է, որը բնութագրվում է հետազոտական, ինժեներական կամ մեթոդական խնդրի առկայությամբ, կամ առաջադրանք, որը հաղորդվում է աշակերտներին ուսուցչի կողմից. մասնակիցներին փոքր մրցակցող խմբերի բաժանելը և խնդրի լուծման տարբերակների մշակումը.

- դիդակտիկ խաղեր
- կազմակերպչական-գործունեության խաղ
- նորարարական խաղեր
- վարժություններ
- Համակարգչային խաղեր

- սիմուլյացիոն խաղերը կազմակերպչական համակարգերում մարդու գործունեության սիմուլյացիաներ են՝ իրական պայմանների լրիվ կամ մասնակի իմիտացիայով¹¹:

Ոչ խաղային ՈԲԱՄ-ները ներառում են.

- իրավիճակային խնդիրների լուծում

- դեպքեր

- սիմուլյացիոն վարժությունները ՈԲԱՄ-ն են, որոնց տարբերակիչ առանձնահատկությունն ուսուցչին նախապես հայտնի խնդրի ճիշտ կամ օպտիմալ լուծման առկայությունն է.

¹⁰ Активные методы обучения: метод. пособие / М.А. Курьянов, В.С. Половцев. – Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2011. – 80 с. / [Электронный ресурс]. – URL: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/494/76494/57731?p_page=1

¹¹ Колокольникова З.У. Технология активных методов обучения в профессиональном образовании: учеб. пособие / З.У. Колокольникова, С.В. Митросенко, Т.И. Петрова. – Красноярск: Сибирский федеральный ун-т; Институт естественных и гуманитарных наук, 2007. – 176 с. / [Электронный ресурс]. – URL: https://nsportal.ru/sites/default/files/2018/02/24/tehnologiya_aktivnyh_metodov_obucheniya.pdf

· Իրավիճակային վարժությունները ՈԲԱՄ-ներ են, որոնք ներառում են նախկինում ընդունված դրույթների կիրառում և ենթադրում են առաջադրված խնդիրների ակնհայտ և անվիճելի լուծումներ.

· «միջադեպի մեթոդ».

Մեթոդների միջև տարբերությունն այն է, որ ոչ իմիտացիոն ակտիվ ուսուցման մեթոդները չեն պարունակում ուսումնասիրվող գործընթացի կամ գործունեության մոդելներ, մինչդեռ մոդելավորման մեթոդները հիմնված են ուսումնասիրվող գործընթացի մոդելավորման վրա :

2000-ականների սկիզբը բնութագրվում է ուսուցիչների միջև փորձի արագ փոխանակմամբ, ինչպես հայաստանյան, այնպես էլ միջազգային մակարդակներում, դպրոցականների և աշակերտների պատրաստման համար կրթության տարբեր մակարդակներում ՈԲԱՄ-ի կիրառման ոլորտում. և իրականացվում է նաև ուսուցիչների ինտենսիվ վերապատրաստում՝ ինչպես լրիվ դրույքով, այնպես էլ հեռավար ձևաչափով: Ներկայումս, 21-րդ դարում, ցանկացած ուսումնական հաստատության յուրաքանչյուր երկրորդ ուսուցիչը զբաղվում է ուսումնական առարկայի ակտիվ դասավանդման մեթոդների մշակմամբ և ներդրմամբ, քանի որ դրանք կարող են կիրառվել կրթության գրեթե բոլոր փուլերում, դասավանդելով ցանկացած կարգապահություն և հասնել գերազանց, արդյունավետ: արդյունքները աշակերտների հետ միասին:

2. ԱԿՏԻՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԵՐԻՆ

Այսօր դպրոցական «Պատմություն» առարկան գաղափարական, մշակութային և բարոյահայրենասիրական ուղղվածության տեսանկյունից առանցքային առարկաներից է: Այս առումով հարց է առաջանում՝ ինչպե՞ս ժամանակակից պատմության դասը դարձնել իսկապես հետաքրքիր և հուզիչ, որպեսզի երեխաները դասը թողնեն ոչ միայն որոշ պատմական իրադարձությունների մասին տեղեկություններով, այլև հետաքրքրություն ցուցաբերեն ակադեմիական կարգապահության նկատմամբ: Ժամանակակից պատմության ուսուցիչը ոչ միայն պետք է բացատրի նոր նյութը, այլև երեխային սովորեցնի մտածել և գործնական հմտություններ սերմանել: Դրան

նպաստում է ուսուցման ակտիվ մեթոդների կիրառումը: Ժամանակակից իրողություններում այս խնդիրը դառնում է արդիական, քանի որ նյութի սովորական բացատրական և պատկերավոր ներկայացումը բախվում է աշակերտների անտարբերության հետ, ուստի ուսուցիչը պետք է փնտրի առարկայի դասավանդման այլընտրանքային մեթոդներ:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդները մեթոդների համակարգ են, որոնք ապահովում են ակտիվություն և բազմազանություն աշակերտների մտավոր և գործնական գործունեության մեջ ակադեմիական առարկայի յուրացման գործընթացում: Այս մեթոդները խթանում են աշակերտների ճանաչողական գործունեությունը. կառուցված են հիմնականում երկխոսության վրա, որը ենթադրում է կարծիքների ազատ փոխանակում որոշակի խնդրի լուծման ուղիների վերաբերյալ: Ուսուցման այս մեթոդները բնութագրվում են աշակերտական ակտիվության զգալի մակարդակով¹²: Ուսումնական գործունեության ուժեղացման իմաստով ուսուցման բազմազան մեթոդների կիրառման հնարավորությունները տարբեր են, և դրանց ընտրությունը կախված է համապատասխան մեթոդի բովանդակությունից և կառուցվածքից, ուսուցչի հմտությունից և օգտագործման մեթոդներից: Իհարկե, մեթոդը մնում է ակտիվ՝ անկախ նրանից, թե ով է այն օգտագործում, սակայն կոնկրետ արդյունքների հասնելու համար ուսուցիչը համապատասխան վերապատրաստման կարիք ունի:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդների կիրառման նկատմամբ հետաքրքրությունը պայմանավորված է պատմական դպրոցական կրթության համակարգում դրանց կիրառման լայն ներուժով, քանի որ այս մեթոդների հարմարեցումը դպրոցականների տարբեր տարիքային խմբերին որևէ առանձնահատուկ դժվարություն չի ներկայացնում: Ուսումնական գործընթացի կազմակերպումը ակտիվ ուսուցման մեթոդներով ենթադրում է հաշվի առնել մի շարք սկզբունքներ.

Անհատականացման սկզբունքը հիմնված է աշակերտների բազմաստիճան վերապատրաստման համակարգի ստեղծման վրա՝ հաշվի առնելով երեխաների անհատական առանձնահատկությունները և ապահովում է յուրաքանչյուր աշակերտի հնարավորություն՝ առավելագույնի հասցնելու իրենց կարողությունները՝ այդ կարողություններին համապատասխան գիտելիքներ ձեռք բերելու համար:

Ճկունության սկզբունքը ներառում է փոփոխական վերապատրաստման համադրություն, որը հիմնված է աշակերտների ցանկությունների և խնդրանքների

¹² Анцибор М.М. Активные формы и методы обучения. Тула.: ТГУ, 2007. 237с.

հաշվին, դրա վեկտորները արագ փոխելու հնարավորությամբ, որն իրականացվում է ուսումնական գործընթացում¹³:

Համագործակցության սկզբունքն ապահովում է աշակերտների փոխօգնության և պատասխանատվության փոխհարաբերությունների զարգացումը, ինչպես նաև երեխայի անձի նկատմամբ վստահության և հարգանքի զարգացումը՝ նրան հնարավորություն տալով դրսևորել ինքնուրույն նախաձեռնություն և արդյունքի համար անհատական պատասխանատվություն:

Բոլոր ակտիվ ուսուցման մեթոդներն ունեն մի շարք տարբերակիչ առանձնահատկություններ՝ խնդրահարույց: Այս հատկանիշի հիմնական նպատակն է աշակերտին ներկայացնել խնդրահարույց իրավիճակի մեջ, որից դուրս գալու համար նա չունի առկա գիտելիքները, և նա պետք է ակտիվորեն ձևավորի նոր գիտելիքներ՝ ուսուցչի օգնությամբ և այլ աշակերտների մասնակցությամբ՝ հիմնվելով այն ամենի վրա, ինչ իրեն հայտնի է ուրիշներից և սեփական կենսափորձից, ողջախոհությունից և տրամաբանությունից¹⁴: Ուսումնական և ճանաչողական գործունեության համապատասխանությունը աշակերտի ձեռք բերված գործնական առաջադրանքների և գործառույթների բնույթին: Այս հատկանիշի ներդրմամբ հնարավոր է ձևավորել աշակերտների հուզական և անձնական ընկալումը ուսումնական նյութի վերաբերյալ:

Հասակակիցների կրթություն. Ակտիվ ուսուցման մեթոդների օգտագործմամբ շատ դասերի հիմնական տարրը կոլեկտիվ գործունեությունն է և քննարկման ձևը:

Անհատականացում. Ուսումնական և ճանաչողական գործունեությունը պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով սովորողի անհատական հնարավորություններն ու կարողությունները: Այն ենթադրում է նաև ինքնաուսուցման, ինքնատիրապետման և ինքնակարգավորման մեխանիզմների մշակում:

Ուսումնասիրվող խնդիրների և երևույթների ուսումնասիրություն: Այս հատկության իրականացումը թույլ է տալիս զարգացնել այն հիմնական հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ են հաջող ինքնաուսուցման համար՝ հիմնվելով ընդհանրացնելու և վերլուծելու ունակության վրա և ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերել գիտելիքների և փորձի օգտագործմանը¹⁵: Աշակերտների փոխազդեցության ինքնաբուխությունը և անկախությունը կրթական տեղեկատվության հետ: Ուսուցման գործընթացում ուսուցիչը հասնում է աշակերտների մակարդակին և օգնականի (կամ

¹³ Беспалько В.П. Программированное обучение //Высшая школа. 2006. №14. С. 34-39

¹⁴ Ильина Г.А. Педагогика.: Просвещение, 2015. 56с.

¹⁵ Курганов С.Ю. Ребенок и взрослый в учебном диалоге // Просвещение. 2017. №2. С. 12-14

դաստիարակի) դերում մասնակցում է ուսումնական նյութի հետ նրանց փոխազդեցության գործընթացին՝ դրանով իսկ իրագործելով համագործակցության մանկավարժության սկզբունքները:

Մոտիվացիա. Աշակերտների գործունեությունն իրականացվում է մոտիվացիոն համակարգով: Դրան նպաստում է կրթական և ճանաչողական գործունեության ստեղծագործական բնույթը, պարապմունքների խաղային բնույթը, մրցակցությունը, ինչպես նաև հուզական ներգրավվածությունը¹⁶:

Ակտիվ ուսումնառության մեթոդների կիրառումը պատմության դասերին նպաստում է նաև սովորողների մոտ արժեքային համակարգի ձևավորմանը:

Արժեքը մարդու վերաբերմունքն արտահայտող ցուցանիշ է, իսկ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, տնտեսական, մշակութային, հոգևոր արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է սովորողի ներդաշնակ, բազմակողմանի զարգացման համար:

Եվ ամենամեծ ու նվիրական արժեքն այսօրհայրենասիրությունն է, որը մատուցում ենք պատմության դասերին:

Այսպիսով ՈԲԱՄ(ուսումնառության ակտիվ մեթոդները) ոչ միայն սովորողի և ուսուցչի միջև համագործակցությունն ապահովող գործիք է , այլ սովորողների մոտ ակտիվ դիրքորոշման և արժեքային համակարգի ձևավորմանը նպաստող լավագույն միջոց:

Այսպիսով, մենք կարող ենք եզրակացնել, որ դասավանդման ակտիվ մեթոդները լրացնում են ավանդական մեթոդները՝ փոխելով աշակերտների դիրքերը պասիվ սպառողականից դեպի ակտիվ փոխակերպող: Պատմության դասերին ակտիվ ձևերի ներդրման գործընթացում շեշտը դրվում է հետևյալ առաջնահերթ կետերի վրա.

- Ուսուցչի կողմից բարենպաստ պայմանների ստեղծում աշակերտների մոտիվացիայի և փորձարարական գործունեության զարգացման համար.

ստեղծել բարենպաստ հուզական ֆոն, որը կնպաստի նյութի զգայական ընկալմանը:

¹⁶ Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. М.: Наука, 2005. 56 с.

Մենք գիտենք, որ ուսուցման կազմակերպման հիմնական ձևը դասն է, իսկ դասն արդունավետ կազմակերպելու համար ուսուցիչը կազմում է դասի պլան՝ օգտագործելով համապատասխան մեթոդներ:

Դասի պլան

Հայոց պատմություն

10- րդ դասարան

Դասի թեման	Ընկերային-տնտեսական և առօրեական կյանքը
Տևողությունը	1 դասաժամ
Դասի նպատակը	Աշակերտները կուսումնասիրեն ընկերային-տնտեսական և առօրեական կյանքի առանձնահատկությունները պատմական զանազան աղբյուրների և տեքստերի վերլուծության հիման վրա կձևավորեն վերլուծական քննական մտածողություն:
Վերջնարդյունքներ	<ul style="list-style-type: none"> • կուսումնասիրեն Կիլիկիան Հայաստանի ընկերային կյանքը և տնտեսական համակարգը: • կվերլուծեն Կիլիկյան Հայաստանի տնտեսության զարգացումը, բնութագրի Կիլիկիայի դաշտային և լեռնային հատվածների ֆիզիկաշխարհագրական դիրքի առանձնահատկությունները և դրանցից կախված հասարակական կյանքի առանձնահատկությունները: • կհետազոտեն և կվերլուծեն զանազան

	<p>պատմական աղբյուրներ և տեքստեր ձևավորի քննական վերլուծական մտածողություն:</p>
<p>Կապը ՉՊԶ ի հետ</p>	<p>Մ1 Գրական հայերենով ստեղծվի տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսք՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին:</p> <p>Մ11.Առաջադրեն հետազոտական հարցադրումներ և վարկածներ, կալանավորեն և կիրականացնեն հետազոտություններ՝ առաջարկելով համապատասխան մեթոդներ և բարելավման եղանակներ: Կվերլուծեն ստացված տվյալները առկա գիտելիքի և պատկերացումների համատեքստում, կատարի վերացարկումներ և ընդհանրացումներ:</p> <p>Մ15.Ստեղծագործաբար և պատասխանատու կերպով կկիրառեն տեղեկատվական և թվային սարքերը որպես ժամանակակից աշխատանքային գործիք, իսկ համացանցը՝ որպես ուսումնական, համագործակցային և աշխատանքային հարթակ:</p> <p>Մ16.Կհամեմատեն և կվերլուծեն հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտի հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ:</p> <p>Մ41.Կկարևորեն իր՝ հայկական և համաշխարհային պատմամշակութային արժեքների ժառանգորդ լինելը և կցուցաբերեն պատասխանատու վերաբերմունք դրանց պահպանման գործում:</p>

<p>Դասի խնդիրները</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ներկայացնել Կիլիկյան Հայաստանի աշխարհագրական միջավայրը և նրա ազդեցությունը երկրի ընկերային-տնտեսական կյանքի վրա: 2. Բացատրել Կիլիկիայի ներգրավվածությունը միջերկրյա ծովյան ավազանի և համաշխարհային տնտեսական գործընթացների մեջ: 3. Գնահատել Դաշտային Կիլիկիայի նավահանգստային քաղաքների դերը համաշխարհային տնտեսական գործընթացների զարգացման մեջ (Այաս, Կոռիկոս, Մամեստիա, Տարսոն, Ադանա): 4. Վերհանել Այաս-Ալեքսանդրիա տնտեսական մրցակցությունը և ընկերային մոդելում սեփական փորձի փոխանակումը արևմտաեվրոպական բնակչության հետ: 5. Համեմատել տարբեր աղբյուրներից (իտալական, ֆրանսիական) ստացած տեղեկությունը Կիլիկյան և արևմտաեվրոպական քաղաքային միջավայրերի ընդհանրության մասին: 6. Համեմատել Կիլիկյան Հայաստանի ու Մեծ Հայքի քաղաքային բնակավայրերը: 7. Ներկայացնել կիլիկիահայերի առօրյա կյանքի առանձնահատկությունները, համեմատել նույն ժամանակաշրջանի Հայաստանում բնակվող հայերի կյանքի հետ:
------------------------------	--

<p>Նպատակին հասնելու հանգամանքը ստուգելու եղանակը (դասը լսողի համար)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Զարտեգի վրա ցույց տալ Կիլիկյան Հայաստանի տարածքը, աշխարհագրական բաժանումը և քաղաքները: 2. Ո՞ր դարում մեծացավ հայերի հոսքը դեպի Կիլիկիա, ուրիշ ի՞նչ ժողովուրդներ էին ապրում Կիլիկիայում: 3. Նշել Դաշտային Կիլիկիայի առանձնահատուկ դերը ավատատիրական հասարակական հարաբերությունների զարգացման գործընթացում:
---	--

Ժամանակակից ուսուցման մեթոդների համակարգ է ԽԻԿ-ը: Դասի սկիզբը ապահովող լավագույն մեթոդներից է մտազրոհը, որը կիրառել են այս դասի խթանման փուլում: Գրատախտակին գրել են «Տնտեսություն» բառը և դասարանից հավաքել մտքեր և գաղափարներ: Այս փուլում կարողացել են բացահայտել նոր նյութի վերաբերյալ սովորողների գիտելիքները: Դասի ընթացքում պատմելու մեթոդով ներկայացրել են Կիլիկյան Հայաստանի ընկերային-տնտեսական, առօրեական կյանքը և կշռադատման փուլում օգտագործել Վենի դիագրամ, համեմատել Կիլիկյան Հայաստանի նույն ժամանակաշրջանում Հայաստանում ապրող հայերի տնտեսական կյանքը՝ գտնելով ընդհանրություններն և տարբերությունները:

ԵՇՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես տեսանք ուսումնասիրությունների արդյունքում՝ ՌԲԱՄ-ն օգտագործելու մեջ կան և՛ դրական, և՛ բացասական կողմեր: Այնուամենայնիվ, մենք հավատում ենք, որ ակտիվ ուսուցման մեթոդները բերում են օգուտներ և դրական արդյունքներ, այլ ոչ թե բացասական ենթատեքստեր: Դասասենյակում դասավանդման ակտիվ մեթոդների ներդրումը անհրաժեշտ է ժամանակակից դպրոցում նյութեր ներկայացնելիս, և դրանց որակը մեծապես կախված է ուսուցչից, նրա որակավորումներից, փորձից, ինքնակատարելագործվելու և սովորելու ցանկությունից, երեխաների հանդեպ ունեցած սիրուց և իր առարկան / իր աշխատանքի համար: Այսպիսով, ակտիվ ուսուցման մեթոդներ նշանակում է ուսուցում գործունեության մեջ:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդները դպրոցականներին/աշակերտներին կրթական և ճանաչողական գործունեության մեջ ներգրավելու ամենաարդյունավետ միջոցներից են: ՌԲԱՄ-ի նպատակը բոլոր մտավոր գործընթացների (խոսք, հիշողություն, երևակայություն և այլն) մասնակցությունն է գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերմանը:

Եթե խոսենք պատմության դասերին ՌԲԱՄ-ի կիրառման մասին, ապա պետք է ասել, որ պատմությունը դեռ բանավոր թեմա է և բարդ, որը պետք է հասկանալ: Իհարկե, կան բազմաթիվ թեմաներ, որոնք դժվար է յուրացնել դպրոցական կրթության մեջ և կիրառել ՌԲԱՄ-ն դրանց նկատմամբ: Նրանք ավելի ենթակա են դասավանդման ավանդական մեթոդներին:

Պատմության ուսումնասիրության նոր ձևերի և մեթոդների որոնումը մեր ժամանակներում ոչ միայն բնական երևույթ է, այլև անհրաժեշտ: Կրթության հումանիզացման համատեքստում վերապատրաստումը պետք է ուղղված լինի ուժեղ անհատականության ձևավորմանը, որը կարող է ապրել և աշխատել անընդհատ փոփոխվող աշխարհում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ազաֆոնովա Ս.Ս., Ուսանողների ճանաչողական գործունեության բարձրացման ուղիներ Տնտեսաիրավական հարաբերությունների ժամանակակից զարգացում. Կրթական և կրթական գործունեություն. 2016. Թիվ 15. Էջ 11-14. - URL` https://www.elibrary.ru/download/elibrary_29203078_41976754.pdf;
2. Անցիբոր Մ.Ս., Ուսուցման ակտիվ ձևեր և մեթոդներ. Տուլա 2007:
3. Անցիբոր Մ.Ս., Ուսուցման ակտիվ ձևեր և մեթոդներ. Տուլա 2002:
4. Բալան Ա.Ա., Ակտիվ ուսուցման մեթոդներ. Մ., 2006:
5. Բեսպալկո Վ.Պ., Ծրագրավորված ուսուցում // Բարձրագույն դպրոց. 2006. Թիվ 14: Էջ 34-39:
6. Դևա Ե. Մ., ժամանակակից ինտերակտիվ դասավանդման մեթոդների կիրառումը համալսարանում. սեմինար - Ուլյանովսկ: Ուլյանովսկի պետական տեխնիկական համալսարան, 2015 թ. - 116 էջ. [10 - 12].
7. Չելդովիչ Բ.Չ., Սպերանսկայա Ն.Ս., Ակտիվ ուսուցման մեթոդներ` դասագիրք. ձեռնարկ համալսարանների համար / - 2-րդ հրատ., rev. և լրացուցիչ - Մոսկվա: Յուրայտ հրատարակչություն, 2019. - 201 էջ. - (Ուսումնական գործընթաց). — Տեքստը` ուղիղ: - URL` <https://static.my-shop.ru/product/pdf/371/3707938.pdf>;
8. Ժամանակակից ոռուսաց լեզվի օտար բառերի բառարան. — Մ.: «Ադելանտ», 2014.—800 էջ. - URL` <http://uchitel-slovesnosti.ru/slovari/12.pdf>.
9. Իլյինա Գ.Ա., Մանկավարժություն` Կրթություն, 2015:
10. Լապոլկին Յու, Ն., Ակտիվ ուսուցման մեթոդներ. / URL` https://studme.org/78257/menedzhment/metody_aktivnogo_obucheniya;
11. Կամարդինա Ն.Վ., Ինչպես սովորել դասավանդել. գործնական պարապմունք դպրոցում. ուսումնական և մեթոդական ձեռնարկ / Պետրովսկի, 2017. - 91 էջ 37 - 40:
12. Կիրլանով Տ.Գ., Բարձրագույն կրթության հետ կապված ակտիվ ուսուցման մեթոդների դասակարգում. «Երիտասարդ գիտնական» ամսագիր թիվ 4 (15) / 2010թ., Հիմնադիր և հրատարակիչ` ՍՊԸ «Երիտասարդ գիտնական հրատարակչություն» [337];
13. Կլարին Մ.Վ., Մանկավարժական տեխնոլոգիան ուսումնական գործընթացում. Մ.: Գիտ, 2005. Էջ 56:
14. Կոլկովիկովա Չ.Ու., Մասնագիտական կրթության ակտիվ ուսուցման մեթոդների տեխնոլոգիա. Դասագիրք. նպաստ / Չ.Ու. Կոլկովիկովա, Մ.Վ.

- Միտրոսենկո, Տ.Ի. Պետրովա. - Կրասնոյարսկ: Սիբիրի դաշնային համալսարան; Բնական և հումանիտար գիտությունների ինստիտուտ, 2007. -176 էջ.- URL` https://nsportal.ru/sites/default/files/2018/02/24/tehnologiya_aktivnyh_metodov_obucheniya.pdf:
15. Կուրգանով Ա. Յու., Երեխան և մեծահասակը կրթական երկխոսության մեջ // Կրթություն. 2017. Թիվ 2. էջ 12-14:
16. Կուրյանով Մ.Ա., Պոլովցև Վ.Ս., Ակտիվ ուսուցման մեթոդներ. մեթոդ. ձեռնարկ / - Տամբով: Բարձրագույն մասնագիտական կրթության դաշնային պետական բյուջետային ուսումնական հաստատության հրատարակչություն «TSTU», 2011. - էջ 80 - URL` http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/494/76494/57731?p_page=1;
17. Ռիկունովա Ի.Վ., Հասկացությունների մասին. պատմության և հասարակագիտության դասավանդման ակտիվ և ինտերակտիվ մեթոդներ: Պատմամանկավարժական ընթերցումներ. 2004. No 8. P. 384-389. URL` https://www.elibrary.ru/download/elibrary_18941925_70030343.pdf.
18. Սմոկին Ա.Մ., Ակտիվ ուսուցման մեթոդներ. Մ., 1991:
19. Վիգոտսկի Լ.Ս., Կրթական հոգեբանություն, 2015: